

24 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimleri ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU

GİRİŞ

Oy ve Ötesi Derneği olarak, 2014 yılından bugüne dek, seçmen iradesinin sandığa en doğru ve güvenilir şekilde yansması ve seçimlerin yasal düzenlemelere uygun ve şeffaf şekilde gerçekleşebilmesi için seçim sürecinin çeşitli aşamalarında faaliyet gösterdik. Görev aldığımız her seçimde, seçimlerin adaletinin ve şeffaflığının, bizlerin birincil katkı sağladığı alan olan seçim gününden ibaret olmadığını; seçim takviminin zamansal yeterliliği, kampanya finansmanı, tarafların seçmenlere görüşlerini eşit şartlarda aktarabilmesi, medyaya erişimde fırsat eşitliği, devlet olanakları ve parti kaynaklarının ayrımı, kamu kurumlarının ve medya organlarının taraflara eşit mesafede duruşu, toplantı ve ifade özgürlüğü gibi seçim süreçlerinin tamamını kapsayan bir değerlendirme gerektirdiğini ifade ettik. 24 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri için de bu farkındalığımızın altını tekrar çizerek; görev aldığımız 7 seçim birikimiyle, 24 Haziran seçimleri sürecinde gerçekleştirdiğimiz çalışmaları ve bu çalışmaların sonuçlarını, ön değerlendirme raporumuz ile kamuoyunun bilgisine sunarız. Ayrıntılı raporumuz en kısa sürede yayımlanacaktır.

1. SEÇİM TAKVİMİ ÖNCESİNE VE SEÇİM TAKVİMİNE İLİŞKİN GENEL DURUM

A- Seçim Takvimi Öncesi ve Seçim Takvimi Süreci

Seçimlerdeki çalışmalarımızın çerçevesini belirleyen 298 sayılı Kanun'da, 16 Mart 2018 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 7102 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile önemli değişiklikler yapıldı. Söz konusu kanunun kabulüyle; il seçim kurulu başkanının veya valinin talebi üzerine Yüksek Seçim Kurulu tarafından sandıkların taşınması ve sandık bölgeleri ile muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi, yatağa bağımlı seçmenler için getirilen seyyar sandık uygulamasının hayata geçirilmesi, sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından belirlenmesi, sandık alanı kavramının mevzuattan çıkarılması, kolluk kuvvetinin seçmen ihbarı üzerine sandık çevresine gelebilmesi, sandık kurulu mührü taşımayan zarfların ve (belli koşullarda) oy pusulalarının geçerli sayılması, siyasi partilerin milletvekili genel seçimlerine ittifak içerisinde katılabilmesi gibi pek çok esaslı değişiklik yürürlüğe girdi. Oy ve Ötesi olarak, kanun değişikliklerinin getirdiği yeniliklerin uygulama usul ve esaslarını belirleyecek genelgeye ilişkin önerilerimizi, Yüksek Seçim Kuruluna bir [dilekçe](#)¹ ile sunduk. Bu süreçte, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, milletvekili genel seçimlerinin yenilenmesine dair 20 Nisan 2018 tarih ve 1183 sayılı kararı, Resmî Gazete'nin aynı tarihli, 30397 Mükerrer sayılı nüshasında yayımlandı. Bunun üzerine, Yüksek Seçim Kurulu, ittifak

¹ https://oyveotesi.org/wp-content/uploads/2018/04/Oy_ve_Otesi_YSK_Dilekce.pdf

oylaması da dâhil olmak üzere değişen kanun hükümlerinin ilk kez uygulanacağı 24 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimlerinin takvimini, 26 Nisan 2018 tarih ve 289 sayılı kararı ile ilan etti. **Başlangıcı 30 Nisan 2018 olarak ilan edilen seçim takvimi, 55 günden ibaretti.**

24 Haziran 2018 seçimlerinde Türkiye, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimlerinin birlikte yapılması, siyasi partilerin seçime ittifak hâlinde girebilmesi gibi pek çok ilki bir arada yaşadı. Anayasa'nın 67. maddesinin son fıkrasında "**Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz.**" hükmü bulunmakla birlikte; 16 Mart 2018 tarihinde seçim kanunlarında yapılan kapsamlı değişikliklerin tümü, Anayasa'ya 21 Temmuz 2017 tarihinde eklenen Geçici 21. maddenin H fıkrasında yer alan "**Anayasanın 67 nci maddesinin son fıkrası hükmü, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra birlikte yapılacak ilk milletvekili genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından uygulanmaz.**" hükmü uyarınca, 24 Haziran seçimlerinde uygulanabildi.

Seçim takviminin ilanı ile birlikte, Oy ve Ötesi olarak, Türkiye'de bulunan 81 ilin tamamında seçim mevzuatına ilişkin eğitimlerimize ve gönüllü seçim gözlemciliği organizasyonumuza başladık. Geçmiş seçimlerde veri alınamayan yerlerde de gözlemci bulunmasının önemine inanarak "Türkiye Öncelik Haritası"nı oluşturduk ve elde ettiğimiz veriler ışığında, yeterli ve dengeli sayıda sandık kurulu üyesinin bulunmadığı ilçeleri önceliklendiren haritamızı siyasi partilerle ve kamuoyuyla paylaştık. Bu harita ile, seçim güvenliğine katkıda bulunmak isteyen gönüllülerimizin, gözlemciye en çok ihtiyaç duyulan ilçelerde görev almalarını kolaylaştırmayı amaçladık.

B- Seçim Genelgesinin İlanı

Yüksek Seçim Kurulu, 24 Haziran 2018 tarihli seçimlerde uygulanacak usul ve esaslara ilişkin **135/l sayılı Genelge'yi, seçime 48 gün kala, 6 Mayıs 2018 tarihli kararıyla ilan etti.** Oy ve Ötesi olarak, yukarıda belirtilen mevzuat değişikliklerini ve 135/l sayılı Genelge'deki yeni uygulama usul ve esaslarını içeren kapsamlı sandık başı eğitimlerine ilişkin eğitim materyallerini, 29 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla kamuoyunun kullanımına sunduk. Bu tarihten itibaren, 30 günden az bir sürede; Samsun'dan Antalya'ya, Van'dan Uşak'a, Sinop'tan Mersin'e, Ağrı'dan İzmir'e, Türkiye'nin dört bir yanında, her bölgede yüz yüze eğitimler verdik. Aktif vatandaşlık bilinciyle, on binlerce vatandaş seçim güvenliği odağında bir araya getirdik.

Diğer yandan, seçimlere bir aydan az bir süre kala, 2 Haziran 2018 tarihi itibarıyla, seçmenlerin oy kullanacağı binalar ve sandıklar ilan edildi. Mart 2018'de değişen hükümlerden biri olan 298 sayılı Kanun'un 14. Maddesine dayanılarak Yüksek Seçim Kurulunca **taşınmasına/birleştirilmesine karar verilen sandıklar kamuoyu ile paylaşılmamakla birlikte,** taşınan/birleştirilen sandıklara ilişkin kararlar, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, siyasi partilerle haziran ayı içerisinde, fasıllı olarak paylaşıldı. **Taşınmasına/birleştirilmesine karar verilen sandıklar toplamda 120.724 seçmeni etkilemiş olup,** taşıma/birleştirme kararı verilen iller içinde en düşük oranda seçmenin etkilendiği il, seçmen sayısına %0,28 oranla Kars

olurken; en yüksek oranda seçmenin etkilendiği il ise, seçmen sayısına %13,06 oranla, Hakkâri oldu.

Sandıkların taşınması/birleştirilmesi yönündeki kararlara konu olan iller arasında, il ortalaması bazında en düşük uzaklaşma ortalamasına sahip olan il, 3,18 km ile Kars olurken; en yüksek uzaklaşma ortalamasına sahip olan il ise, 19,44 km ile Tunceli oldu. Taşınan/birleştirilen sandıkların seçmen sayılarına ve ortalama uzaklıklarına ilişkin [analizimize](#)² internet sitemizden ulaşabilirsiniz.

2. OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ VE SEÇİM GÜNÜ

A- Seçim Günü Öncesi

- Seçim gününe katkıda bulunmak için gözlemciler ve seçmenlere yönelik hazırladığımız **online eğitim materyalleri** yaklaşık **350.000 kez izlendi**.
- Kayıtları açtığımız tarihten itibaren internet sitemiz **1.700.000 kez ziyaret edildi**.
- 4 haftada, **tüm bölgelerde toplam 200'ün üzerinde yüz yüze eğitim** gerçekleştirdik.
- Kayıtları açtığımız tarihten itibaren 24 gün içerisinde **50.000'in üzerinde gönüllü** başvurusu aldık.
- 2017 yılında tutanak verilerinin toplanmasını kolaylaştırmak amacıyla geliştirdiğimiz "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız; "OySay", "Süreç Kontrolü", "Seçim Bilgi Bankası" gibi yeni özellikleriyle, seçmenlerin ve gözlemcilerin gün boyu ihtiyaç duyabilecekleri tüm araçlara ve bilgilere ulaşmasını sağladı.

B- Seçim Günü

(i) Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllerimize İlişkin Veriler

- 24 Haziran günü **40.000'e yakın gönüllümüz**, **1.000'e yakın avukat** ile birlikte, tercih ettikleri bir siyasi partinin gözlemcisi olarak **81 ilde** sandık başındaydı.
- "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız, **7 günde 138.000 kişi** tarafından indirildi ve seçim günü **122.000 kişi** tarafından kullanıldı.

(ii) Türkiye Barolar Birliği İş Birliği ile Yürütülen Çağrı Merkezimize İlişkin Bulgular

Şimdiye kadar dâhil olduğumuz tüm seçimlerde olduğu gibi, 24 Haziran'da da saat 06.30'dan itibaren Türkiye Barolar Birliği ile Oy ve Ötesi gönüllü avukatlarının çalışmaya başladığı çağrı merkezimize gün içinde **yaklaşık 2.000 çağrı** geldi. Söz konusu çağrılara hukuki destek verildi ve çağrılarda aktarılan vakalara ilişkin bilgilerin büyük bir bölümü kayda geçirildi.

Çağrı merkezimize Türkiye'nin dört bir yanından ulaşan çağrılarda öne çıkan başlıklar aşağıdaki gibidir:

- Siyasi parti gözlemcilerinin, binaya ve/veya sandık çevresine (sınıfa) alınmaması,
- Kolluk kuvvetinin; cebir, şiddet veya tehdit kullanımı olmamasına rağmen ve sandık kurulu, sandık kurulu başkanı ya da seçmen tarafından çağrılmaksızın sandık

² <https://oyveotesi.org/tasinan-birlestirilen-sandiklara-iliskin-analizimiz>

çevresinde bulunması / kolluk kuvvetinin sayım-döküm işlemlerine bizzat katılımı (çetele tutması vb),

- Özellikle sayım aşamasında, siyasi parti gözlemcileri ile seçmenlerin, sayım ve döküm işlemlerini izlemeye alınmaması ve/veya binalardan çıkarılması,
- Seçmenlere kimlik tespiti yapılmaksızın oy kullandırılması nedeniyle mükerrer oy kullanılması / yanlış sandıkta oy kullanılması / doğru sandıkta oy kullanılmakla beraber yanlış yere imza atılması,
- Sandık çevresinde yeterli sayıda veya hiç gözlemci bulunmaması,
- Bedensel engeli bulunmayan seçmenlere refakat edilmesi veya sandık kurulu başkan ve üyelerinin oy kullanımı sırasında herhangi bir sebeple oy verme kabineye girmesi,
- Seçimlerde görev yapan görevlilere verilen oy kullanma hakkını gösterir belgelerin (örnek: 142) sandık kurulu tarafından teslim alınmaması,
- Gözlemcilere yönelik darp, tehdit ve/veya baskı,
- Yaygın olmamak ve özellikle il merkezleri dışında gerçekleşmiş olmak üzere, saat 08.00'den önce oy verme işlemine başlanması / oy verme işlemine saat 10.30 itibarıyla başlanması / saat 17.00 sonrası gelen seçmenlerin oy vermesine izin verilmesi,
- Yine yaygın olmamakla birlikte, başkası (eş, çocuk, anne, baba vs) adına oy kullanılması veya açık ya da toplu şekilde oy kullanılması.

Diğer yandan, 24 Haziran seçimleri kapsamında, gönüllülerimizin tanık/müşteki/şüpheli sıfatıyla içerisinde yer aldığı 20'nin üzerinde adli vaka bildirildi. Sandık başında görev almış 50'nin üzerinde gönüllümüzün darp, kötü muamele, tehdit ve/veya hakarete maruz kaldığına yönelik şikâyetler aldık. Bu vakaların tamamına yakınında, kanun gereği bir siyasi partinin gözlemcisi olarak görev yapan ve sandık başında bulunma hakkına sahip olan gönüllülerimiz, yaşanan olaylar sonrası görevlerine devam edemediklerini bildirdi³. Söz konusu adli vakalara ilişkin süreçleri takip ediyoruz.

Yaşanan tüm bu olumsuzluklara ve ihlallere karşın, sandık başında görev alan on binlerce gönüllümüz aracılığı ile, seçim gününün mevzuata uygun geçmesi için ülkemizin dört bir yanında çalıştık ve gerekli durumlarda şikâyet ve itiraz mekanizmalarını çalıştırdık. Sandık sonuç tutanakları ve şikâyet dilekçeleri, birçok gönüllümüz tarafından siyasi partilere teslim edildi.

(iii) Seçim Günü “T3 Tutanak Gönder” Mobil Uygulaması Üzerinden Doldurulan Ankete İlişkin Veriler

24 Haziran günü, saat 16.00'da (sayım ve döküm işlemleri henüz başlamamışken) “T3 Tutanak Gönder” mobil uygulaması kullanıcılarına gönderdiğimiz anketi cevaplayan 18.543 kişiden 17.093'ü (%92,18'i) bulunduğu sandıkta her şeyin yolunda olduğunu belirtirken; 1389'u (%7,49'u) sandık kurulunda partilerin temsiliyetinin yetersiz olduğunu, 756'sı (%4,08'i) baskı

³ Oy ve Ötesi'ne ulaşmadığını düşündüğünüz adli vakaları iletisim@oyveotesi.org adresinden bize bildirebilirsiniz.

altında hissettiğini fakat buna rağmen görevine devam ettiğini, 427'si (%2,3'ü) ise baskı altında ve huzursuz hissettiği için sandık çevresinden uzaklaştığını belirtmiştir.

(iv) T3 Karşılaştırmamız ve Sonuçları

Türkiye Tutanak Teyit ("T3"), gönüllülerimiz tarafından fotoğrafları gönderilen sandık sonuç tutanakları üzerindeki sayısal verilerin sisteme girilmesi sonucunda, bu sayısal verilerin Yüksek Seçim Kurulu verileri ile karşılaştırılmasını ve varsa aradaki farklılıkların saptanmasını sağlayan bir yazılımdır.

150.546'sı Cumhurbaşkanı seçimine ve **133.898'i** milletvekili genel seçimine ait olmak üzere **81** ilden toplam **284.444** tutanak fotoğrafı, gönüllülerimizce, "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla T3 sistemimize yüklendi. Yüklenen tüm tutanaklar arasından mükerrer olanlar ayrıştırıldıktan sonra elde ettiğimiz tekil tutanak sayısı; Cumhurbaşkanı seçimi için **65.254**, milletvekili genel seçimi için ise **63.178** oldu. Sistemimize, bunlar haricinde, farklı kaynaklardan tutanak fotoğrafı girişi olmamıştır. Gönüllülerimizin mobil uygulama üzerinden gönderdiği tutanak fotoğraflarının, kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu sayısal verileri ile karşılaştırılması, dünyanın dört bir yanından **44.612 T3 gönüllüsünün** veri girişi yapması ile gerçekleştirilmiş ve karşılaştırma sonucunda aşağıda detayları belirtilen sayısal çıktılar elde edilmiştir.

a. Tutanak Teyit

Yer aldığımız seçimlerde gerçekleştirdiğimiz bir başka çalışma olan **tutanak teyidi**, yukarıda açıklandığı üzere, sandık sonuç tutanakları üzerindeki sayısal veriler ile Yüksek Seçim Kurulu sayısal verilerinin karşılaştırılmasına ve varsa bu veriler arasındaki tutarsızlıkların saptanmasına yöneliktir. Tutanak teyit mekanizması, oy sayımı ve tutanak düzenlenmesi sırasında oluşabilecek hataların tespitini kapsamamaktadır. Bu bağlamda, yurt içinde kurulan **toplam 180.065 sandıktan⁴**, **Cumhurbaşkanı seçimi için 49.415 adet (%27,4) ve milletvekili genel seçimi için 51.631 adet (%28,7) tekil tutanağın T3 sistemimiz içerisinde teyit edilmesi sonucunda** şu ana kadar bulunan uyuşmazlıklar aşağıdaki gibidir:

- Cumhurbaşkanı seçimi için **194 sandıkta kullanılan 7.042 oyun** dağılımında uyuşmazlık tespit edilmiştir. Bu oy adedinin, Türkiye genelindeki toplam geçerli oy adedine oranlandığında, etkisi **%0,015**'tir.
- Milletvekili genel seçimi için **1.110 sandıkta kullanılan 80.019 oyun** dağılımında uyuşmazlık tespit edilmiştir. Bu oy adedinin, Türkiye genelindeki toplam geçerli oy adedine oranlandığında, etkisi **%0,16**'dir.

Milletvekili genel seçimi bakımından tespit edilen tutarsızlıklar, itiraz süresi dolmadan, siyasi partilerle paylaşılmıştır. Söz konusu **tutarsızlıkları⁵**, internet sitemiz üzerinden, sandık bazında ve toplam oy adedi cinsinden ayrıntılı olarak inceleyebilirsiniz.

⁴ Yurt dışında kurulan sandıklar dâhil toplam sandık sayısı 188.008'dir.

⁵ <https://oyveotesi.org/t3-karsilastirma-sonucu/>

Ayrıca, gönüllülerimiz tarafından gönderilen tüm sandık sonuç tutanağı fotoğrafları ile sandık bazlı, kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu sonuçlarını <https://t3.oyveotesi.org/#/sonuc> adresinden inceleyebilirsiniz.

b. Kesin Olmayan Resmî Verilere Göre %95 ve Üzeri Tek Taraflı Oy Kullanımı

Tablo 1 - Kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının tek bir Cumhurbaşkanı adayına verildiği sandıkların dökümü

Yurt içi (Cezaevleri dahil)		
Aday İsmi	%95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
MUHARREM İNCE	957	181446
MERAL AKŞENER	8	745
RECEP TAYYİP ERDOĞAN	3463	546573
SELAHATTİN DEMİRTAŞ	321	70937
TEMEL KARAMOLLAOĞLU	-	-
DOĞU PERİNÇEK	-	-

Tablo 2 - Kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının tek bir siyasi partiye veya tek bir ittifaka ve onu oluşturan partilere verildiği sandıkların dökümü

Yurt içi (Cezaevleri dahil)		
Parti ve İttifak İsmi	%95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
CHP	103	10349
AK PARTİ	405	52312
HDP	356	74623
MHP	8	1502
İYİ PARTİ	1	57
ŞAADET PARTİSİ	-	-
VATAN PARTİSİ	-	-
HÜDA PAR	-	-
CUMHUR İTTİFAKI	-	-
MİLLET İTTİFAKI	3	858
CUMHUR İTTİFAKI+PARTİLERİ	2098	320505
MİLLET İTTİFAKI+PARTİLERİ	91	10650

c. Kesin Olmayan Resmî Verilere Göre %95 ve Üzeri Seçmen Katılımı

Kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucunda; yurt içinde, Cumhurbaşkanı seçimi için toplam 2.717.994 oyun kullanıldığı **15.655 sandıkta**, milletvekili genel seçimi için ise toplam 2.697.216 oyun kullanıldığı **15.514 sandıkta**, ilgili sandıklarda **kayıtlı seçmenlerin %95'inden fazlasının oy kullandığı tespit edilmiştir**. Türkiye'de seçime ortalama katılım oranının⁶ üzerinde katılımın gerçekleştiği bu sandıklarla ilgili analiz çalışmalarımız devam etmekte olup, ayrıntılı raporumuzda bu konuya ayrıca yer verilecektir.

⁶ 24 Haziran seçimlerine yurt içi katılım oranı %88'dir.

SONUÇ

- Seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde yapılacak olan seçimlerde uygulanamayacağına ilişkin Anayasa hükmü bulunmakla birlikte, Anayasa'ya 21 Temmuz 2017 tarihinde eklenen geçici madde uyarınca, değişen hükümler ilk seçimlerde uygulanabilir hâle geldi. **Değişikliklerin yürürlüğe girmesinden 38 gün sonra** karar alınarak, seçimlerin 24 Haziran 2018 tarihinde yapılacağı açıklandı.
- Seçimleri düzenleyen 298 sayılı Kanun'da 13 Mart 2018 tarihinde yapılan değişikliklerin tamamı, **55 gün gibi oldukça kısa bir seçim takviminin ardından gerçekleşen** 24 Haziran seçimlerinde uygulandı. Gerek siyasi partiler gerekse sivil toplum kuruluşları; organizasyon, bilişim altyapı çalışmaları (kurulum/entegrasyon) ve eğitim/bilgilendirme süreçleri açısından çok yoğun ve yorucu bir dönemden geçti. **Sürecin kısalığı, seçimlerin tüm paydaşlarının, her aşamadaki verimliliğini etkiledi.**
- 16 Nisan 2017 tarihli Halk Oylaması'nda gönüllülerimiz veya siyasi partiler aracılığıyla veri alamadığımız 20.202 sandığın tespiti ile elde ettiğimiz tecrübeye dayanarak, **her sandıkta bir gözlemci bulunmasının önemini, kamuoyuyla pek çok kez paylaştık.** Hem Oy ve Ötesi gönüllülerinin hem diğer sivil toplum kuruluşlarının hem de siyasi partilerin bu konuda daha etkin ve verimli çalışmasına destek olabilmek için analizlerimizi, birikimimizi ve güncel verilerimizi, değerlerimiz çerçevesinde, kamuoyuyla ve tüm ilgililerle sürekli olarak paylaştık.
- 24 Haziran günü gözlemcilik yapan **40.000'e yakın gönüllümüzün yanı sıra**, mobil uygulamamızı kullanarak sürece katkı sağlayan on binlerce gönüllümüz vardı. Bu gönüllülerimizin uygulama aracılığıyla bize ulaştırdığı sandık sonuç tutanağı fotoğraflarını T3 sistemimize aktardık. Mobil uygulamamız, tutanak fotoğrafı gönderme özelliğinin yanı sıra; bilgi bankası, süreç kontrolü, OySay gibi fonksiyonlarıyla hem gönüllülerimizin sahada doğru bilgiye daha kolay ve hızlı şekilde ulaşmasını hem de gönüllülerimizden aldığımız geribildirimlerle tüm süreçlerde daha etkin olmamızı sağladı.
- Çağrı merkezimize gelen aramalara ve gün içerisinde mobil uygulama kullanıcılarına gönderdiğimiz anketin sonuçlarına dayanarak; seçim günü sandık başına giden, seçim mevzuatı konusunda donanımlı gönüllülerimizin ve sayım işlemlerine giden seçmenlerin önemli bir kısmının, süreci takip esnasında **geçmişe oranla daha fazla engelle karşılaşmasını endişe ile karşıladık.**
- Yurt içindeki toplam 180.065 sandıktan, çoğunlukla büyükşehirlerdeki gönüllülerimiz aracılığı ile, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimleri için toplam **128.432 adet tekil sandık sonuç tutanağı** elde edebildik ve bu tutanakların büyük çoğunluğunun sayısal verisini, kesin olmayan Yüksek Seçim Kurulu verileri ile karşılaştırdık. Bu teyit işlemi sonucunda, yaptığımız karşılaştırmanın **sonuçlarını**⁷ kamuoyuyla paylaştık.

⁷ <https://oyveotesi.org/t3-karsilastirma-sonucu/>

- **Seçime katılımın %95'in üzerinde gerçekleştiği sandıklarda⁸**; (i) gözlemci bulunup bulunmadığına ilişkin verilerimizi analiz edecek ve (ii) sandık kurullarında siyasi partilerin yeterli ve dengeli şekilde temsil edilip edilmediğini inceleyeceğiz. Bu konudaki tespitlerimizi ayrıntılı raporumuzda paylaşacağız.
- Taşınan/birleştirilen sandıkları, Anayasal teminat altındaki **serbest, eşit ve gizli seçim** esaslarını baz alarak değerlendiriyoruz. Ayrıntılı raporumuzda, bu çerçevede yapacağımız çalışmaların sonucunu paylaşacağız.

Yürürlükteki mevzuat uyarınca, seçim güvenliğine ilişkin denetimin özellikle siyasi partilerce sağlanması gerekmektedir. Her zaman vurguladığımız gibi, seçim günü tüm işlemlerin Anayasa'ya ve kanunlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi ve denetlenmesi yolundaki en önemli koşullardan biri, sandık kurullarının yeterli sayıda üyeye ve dengeli bir dağılımla oluşturulmasıdır. Bu koşulun gerçekleştirilebilmesi için **sivil toplumun bu sürece dâhil olmasına ve katkıda bulunmasına duyulan ihtiyaç büyüktür**. On binlerce gönüllümüzle gerçekleştirdiğimiz organizasyonumuzu, her geçen gün bilgimiz ve sağduyumuzla genişletiyor ve gözlemlediğimiz sorunlara hep birlikte çözüm üretiyoruz. Bu bağlamda, sürece tüm şeffaflığımızla katkı sağlama çabamızın değerine inanıyoruz.

Her zaman hukukun üstünlüğüne inanan gönüllülerimizin varlığından güç alarak, **sadece sandıklara değil; demokrasiye ve birlikteliğimize sahip çıkmaya devam edeceğiz**.

OY ve ÖTESİ

⁸ Seçmen katılımı; Cumhurbaşkanı seçimi için 15.655 sandıkta, milletvekili genel seçimleri için ise 15.514 sandıkta %95'in üzerinde gerçekleşmiştir.